

Невинно е днесъ това детенце, но и то ще направи нѣкои грѣхове. Така мислятъ, и така става. — Днесъ родителитѣ му го гледатъ, грижатъ се за него, но и то единъ день ще се намѣри въ нужда. — И така става. — Възможно е това дете да се провали въ живота. — И така става. — Възможно е да се разболѣе и да умре. — И така става. Каквото хората мислятъ, това става. Това не е никаква философия. Днесъ всички философи спорятъ помежду си, единъ другъ се опровергаватъ. Всѣки счита своята философия мѣрдавна, никой не се ползува отъ философията на другитѣ. Ние виждаме въ живота, какъ една философия умира, друга се ражда на нейно мѣсто; после и тя умира и т. н. Питамъ: какво казватъ философитѣ за живота, какъ трѣбва да се живѣе? — Е, трѣбва да се яде, да се подържа живота. — Какво трѣбва да се яде? — Хлѣбъ главно. — Какъвъ хлѣбъ: мухлясълъ, или прѣсенъ хлѣбъ, направенъ отъ ново, тазгодишно жито? Да ядешъ прѣсенъ хлѣбъ, разбирамъ, но да ядешъ мухлясалъ хлѣбъ, който, следъ половинъ часъ, ще повърнешъ назадъ, не разбирамъ. Или, какъвъ смисълъ има да изучавашъ болезненитѣ прояви на живота? Казвате: Човѣкъ трѣбва да мисли! — Какво трѣбва да мисли? Може ли да се нарече мисль грижата на човѣка, какъ да се прехрани, какъ да се облѣче, какъ да нареди кѣщата си? Това не е мисль, това е тревога, безпокойствие: Истинската мисль подразбира великъ, положителенъ идеалъ. Само идеалътъ на човѣка дава мисль; само той ражда възвишени и благородни чувства и импулъ за работа.

Съвременнитѣ християни, запримѣръ, сж поставили за основа на своя идеалъ благодатъта Божия и очакватъ да дойде спасението чрезъ благодатъ. Тази благодатъ е паталогическо проявление. Защо? Защото тѣ очакватъ тази благодатъ следъ като се разболѣятъ, или следъ като сгрѣшатъ. Докато сж здрави, докато не сж сгрѣшили, тѣ не мислятъ нито за благодатъта, нито за спасението си. Не, такъвъ идеалъ не е траенъ. То е все едно да търсишъ богатия човѣкъ, само защото си въ нужда. Запримѣръ, българитѣ не зачитатъ своитѣ бедни роднини. Ако ги посети нѣкой тѣхенъ беденъ роднина, тѣ казватъ: Отде се намѣри сега този да дойде на гости? Знаемъ защо иде, той сигурно пари ще иска. Обаче, ако този беденъ роднина, по благоприятно стечение на обстоятелствата, се повдигне и стане пръвъ министъръ, цѣлиятъ му родъ започва да се изрежда при него, да му напомнятъ, че тѣ сж негови